

A MTA NYELV- ÉS IRODALOMTUDOMÁNYOK OSZTÁLYA, a FILOZÓFIAI ÉS TÖRTÉNETTUDOMÁNYOK OSZTÁLYA és a GAZDASÁG- ÉS JOGTUDOMÁNYOK OSZTÁLYA EGYÜTTES TUDOMÁNYOS ÜLÉSE, Budapest 2012. május 10.

A TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK ÉS A TÁRSADALMI INNOVÁCIÓK

/Simai Mihály akadémikus/

"We cannot solve our problems with the same thinking we used when we created them" /*(Nem oldhatjuk meg problémáinkat ugyanazzal a gondolkodásmóddal, mint amilyenek azokat létrehoztuk) /Albert Einstein*

A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

A nemzetközi rendszerben a XX század utolsó szakaszát egyrészt hatalmas változások történelmileg szinte példátlan jelentőségű egyidejűsége másrészt e folyamatok közötti sokoldalú kölcsönhatások jellemzik.

- Lezárult a Szovjetunió szétesése nyomán a birodalmak több évszázados történelme. Véget ért a bipoláris világrend korszaka s gyors ütemben bontakozik ki egy több hatalmi központra épülő rendszer.**
- Ismét helyreállt a világkapitalizmus egysége és a rendszer globális dominanciája.**
- Sajátos globalizált szuperkapitalizmus alakult ki, amelyik sokban és jelentős mértékben különbözik a XX század eleji elődjétől. A szuperkapitalizmus világát az államok kölcsönös függősége, egymásra utaltsága mellett növekvő és egyre nehezebben kezelhető társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek jellemzik.**

- Földünk lakóinak száma 2012 májusában már 12 millióval meghaladta a 7 milliárdos szintet s tovább nő. A településrendszer átalakult, s a világ tovább halad az urbanizálódás útjain.

- A világgazdaság hatalmas 65 000 milliárd dollár értékű BNT-ben kifejezett képződménnyé fejlődött, amelyben a tudományos és technikai képességek növekvő mértékben határozzák meg az államok helyzetét és jövő fejlődésének útját. Megkezdődött az átmenet a tudásalapú társadalomba és gazdaságba.

-A világot különböző forrásokból fakadó és könnyen válságokká mélyülő ökológiai,gazdasági és társadalmi problémák szövik át,amelyek kezelésével kapcsolatos igények minőségileg új feladatok elé állították a nemzetközi együttműködési rendszert, az állami intézményeket és a társadalmak különböző szervezeteit, a politikai pártoktól az egyházakig és természetesen a tudományos közösségeket is.

Az ENSZ előző főtitkára mindezek alapján fogalmazhatott úgy,hogy a világfejlődés a jövő szempontjából óriási fontosságú útelágazáshoz érkezett.Az útkeresés a bizonytalanabbá, nehezen áttekinthetővé s kiszámíthatatlanabbá vált világban minden korábbinál nagyobb mértékben növelte meg az igényt a változások okainak feltárására, következményeinek prognosztizálására és a képességek javítására annak érdekében,hogy a folyamatokat hatékonyabban, s a társadalmak érdekében tudják befolyásolni. A változások nyomán, a XXI századra, a korábbi nagy és ambiciózus elméleti elvárások és kudarcok korszakai után új lehetőségek nyíltak és minőségileg új feladatok fogalmazódtak meg a társadalomtudományok valamennyi ága számára. Hagyományos feladataikon túlmenően döntő fontosságúvá vált minden szinten, az egyénektől a globális rendszerig a kockázati tényezők, a válságok, a

különböző konfliktusok okainak és lehetséges következményeinek megvilágítása, illetve ilyen helyzetek kibontakozása megakadályozásához szükséges feltételek megfogalmazása, és a szükséges változások végrehajtásának segítése. Ezek a feladatok különösen fontossá tették az alkalmazott társadalomtudományi kutatásokat.

AZ ALKALMAZOTT TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK FONTOSSÁGA ÉS SZEREPE

Az alkalmazott társadalomtudományok a különböző diszciplínák olyan területei, főleg a közgazdaságtudományban, a jogban és az államtudományban, a politikatudományban a szociológiában, a lélektanban, amelyek az alapkutatások eredményeit igyekeznek hasznosítani különböző területeken. Az alkalmazás magában foglalhatja a menedzsment tudományt, gazdasági-társadalmi elemzést, a marketing bizonyos területeit és a gazdasági tervezést is.

Az alkalmazás egyes területei átfogó, rendszer szintű társadalmi tevékenységekre, mások, szűkebb technikai összefüggésekre irányulnak.¹

Makro szinten, hatékonyságra törekvő globális vagy állami intézményekben a kormányzás a XXI században lehetetlen a társadalmi-gazdasági folyamatok tudományos elemzése, társadalmi gazdasági diagnózisok, prognózisok nélkül, amelyekben a társadalomtudományok szerepe elengedhetlenné vált. Sikerre törekvő politikai pártok, mozgalmak, civil szervezetek is egyre gyakrabban igyekeznek a társadalomtudományokra támaszkodni az általuk vallott értékek tudományos vizsgálatában, érvényesíthetőségük realitásának meghatározásában. A társadalomtudományok eredményeinek

¹ Goodwin.R.E. The Theory of Institutional Design. New York: Cambridge University Press. 1996

hasznosíthatósága a gazdasági folyamatok mikro szintjén is igen fontossá vált pl. az érdek és ösztönzési viszonyok terén vagy a menedzsmentben.

Az alkalmazott kutatások egyik alapvető feladata lett annak elősegítése, hogy az érintettek megértsék a változások lényegét, a transzformációk irányát és lehetséges következményeit. Ezzel segíthetik mindazok alkalmazkodó képességét is, akiknek erre szükségük van. A nagy transzformációk korában ugyanis az alkalmazkodás különösen lényeges feltétele a sikernek, s ennek elmaradása, vagy rossz iránya a kudarcok egyik leglényegesebb oka lehet. Az alkalmazkodás eszközei között különösen fontosak a társadalmi innovációk.

A TÁRSADALMI INNOVÁCIÓK FOGALMÁRÓL ÉS JELLEGÉRŐL

A társadalomtudományok évtizedek óta foglalkoznak a társadalmi innovációkkal, mint a változások alapvető, a történelmi, földrajzi és a politikai feltételektől függő eszközeivel. Magyarországon is sok kiváló kutató munkásságában szerepeltek a társadalmi innovációk témái, különösen a vállalati menedzsmenttel összefüggésben. Tulajdonképpen, széles értelmezésben minden innováció társadalmi, hiszen a műszaki innovációk alkotói is társadalomba ágyazva tevékenykednek. A technikai innovációk is egyidejűleg jelentenek folyamatot, amelyek az újat eredményezik, és jelenthetik az eredményt, a terméket valamint ennek különböző összefüggéseit és következményeit.

A szűken értelmezett társadalmi innovációk értelemszerűen a társadalom folyamataira, viszonyaira, szervezetére és intézményeire vonatkoznak. Nyilvánvaló, hogy ennek keretei rendkívül sokrétűek komplexek és szerteágazóak lehetnek. A társadalmi innovációk erősíthetik,

alátámaszthatják és gyorsíthatják a változásokat,de hatásuk ezzel ellentétes is lehet.

Sok definíciót ajánlottak társadalomtudósok a társadalmi innovációkról. Az elsőt valószínűleg az innováció fogalom és kutatások atyjának tekintett Schumpeter 1912-ben megjelent „Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung” /A gazdasági fejlődés elmélete/ c. munkájában fogalmazta meg. Schumpeter az alkotó rombolásban döntő szerepet játszó innovációkat új kombinációkként határozta meg és megkülönböztette a gyártmányra vonatkozó, valamint a folyamatokra és szervezetekre vonatkozó innovációkat. Kiemelte a társadalmi innovációk szükségességét, amelyek a kultúrában, a politikában és a társadalom életmódjában végbemennek annak érdekében, hogy biztosítsák a technikai innovációk hatékonyságát. Más meghatározások a társadalmi innovációk szélesebben értelmezett szerepét és hasznosságát emelték ki.²

Egyik legteljesebb meghatározásként említem a következőt:

„Új ötletek /termékek, szolgáltatások és modellek/amelyek felismert társadalmi szükségleteket elégítenek ki, hatékonyabban, mint a meglévő alternatívák és új társadalmi kapcsolatokat, tőkét vagy együttműködést hoznak létre, amelyek hasznosak a társadalom számára és javítják annak működőképességét.”

² A társadalmi innovációk egyik fontos szaktekintélye, E. Rogers, az innovációk terjedésének folyamatát döntően az adott társadalmakra jellemző a kommunikációs csatornák jellegétől és hatékonyságától teszi függővé. Döntő fontosságúnak tartja az időtényezőt és a társadalmi rendszer jellegét. Rogers, Everett M. and Shoemaker Floyd F. (1971): Communication of Innovations. A crosscultural approach. 2nd ed. The Free Press, New York.

Egyes definíciók keretében szerepelnek alkalmazott elméletek ötletek, termékek vagy szolgáltatások, amelyek kifejezhetők értékekben és képességekben a társadalmak működőképességének javítása révén.

A definíciók többsége a társadalmi szükségleteket és a hasznosságot, a javítás szándékát vette alapul.

A társadalmi innovációk forrásai és elterjedésük nagymértékben függenek attól is, hogy a tevékenységek melyik területén bontakoznak ki.

Közismert, hogy a műszaki újítások forrásai sem szűkíthetők egy területre, pl. a tudomány hozzájárulására. A társadalmi újításoknak még több forrása ismert.

Mikro szinten ezek között a következők különösen lényegesek lehetnek: gazdasági- pénzügyi újítások tekintetében pl. a piac szereplői, a bankrendszer vagy a vállalati menedzsment, a politikai újítások között a politikai pártok, társadalmi szervezetek. A társadalmi innovációk forrásai között jelentős szerepet játszanak a kormányhivatalok és a nemzetközi kormányközi szervezetek is. Az ezekben folyó kutató és elemző munka ritkán képvisel azonban eredetiséget és kreativitást. A javasolt és bevezetett innovációk gyakran közvetlenül a domináló érdekviszonyokra épülnek és az e mögött álló csoportok céljait fejezik ki, vagy közvetlenül szolgálják.

A kulturális élet újításai között fontos források lehetnek pl. az oktatási rendszer, a művészetek egyéni és intézményi művelői és terjesztői. Mindezekben természetesen fontos szerepe van a társadalomtudományoknak is.

A társadalmi innovációk természetesen különböző területekre vonatkozhatnak. Különösen fontosnak és sokrétűnek bizonyult ezek között a gazdaság és az állami intézményrendszer.

Vitatott, hogy a társadalmi és gazdasági reformok és az innovációk mennyire azonos fogalmak. A reformokat átfogóbb célú, , adott társadalmakban vagy azok valamilyen alrendszerben végrehajtott jelentős átalakításnak tekinthetjük, amelyek különböző érdek és értékviszonyok szemszögéből, a jobb, hatékonyabb működést, szolgálják. Az innovációk lehetnek a reformok eszközei, de lehetnek ezektől teljesen függetlenek is. Szolgálhatnak adott társadalmak életviszonyai szemszögéből retrográd célokat is. Lényeges kérdés ezért is, .hogy társadalmi innovációknak tekinthetők az olyan változások, amelyek a társadalom szempontjából nem jelentenek alkotást hanem sokkal inkább a pusztítást.? Ilyenek lehetnek pl azok, amelyek a hatalom újraelosztásához, a társadalmi egyenlőtlenségek növeléséhez teremtenek új, hatékony eszközöket s bizonyos csoportok érdekeit szolgálják. Joe Stiglitz Nobel-díjas közgazdász a pénzügyi innovációkkal összefüggésbe utalt erre.

A társadalmi szerkezetük, politikai rendszerük és fejlettségi szintjük tekintetében különböző, de növekvő kölcsönös függőségben fejlődő államok között, egyik igen érdekes és izgalmas téma a társadalmi újítások nemzetközi elterjedése, diffúziója is. Közismert, hogy a társadalmi rendszerekben és az államok között különböző kommunikációs csatornák működnek. Ezek közvetítő szerepe az innovációk terjedésében különböző feltételektől függ: érdekviszonyoktól, ösztönzőktől, külső kényszertől vagy racionális felismerésektől. Az Európai Unió pl. megköveteli a csatlakozó államoktól a szabadság, a demokrácia az emberi jogok, az alapvető szabadságjogok

és a jogrendszer érvényesítését és respektusát valamint az alkalmazkodást az EU adminisztratív rendszeréhez. Mindez lényeges társadalmi innovációkat követel a tagjelöltektől a tagság feltételeként. Ugyanakkor az Unió saját jogrendszerét is állandóan újítani kell a bővülés nyomán³

A diffúzió esetén is fontos figyelmeztetés Konfucius bölcs mondása: Aki csak másoktól tanul, de nem gondolkodik, elveszett, aki gondolkodik, de nem tanul másoktól, nagy veszélyben van.

A TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK SZEREPÉRŐL

Milyen szerepet játszanak a társadalomtudományok, illetve a társadalomtudósok a társadalmi innovációkban? Az egyértelmű, hogy az innovációval összefüggő kutatások, beleértve a társadalomtudományokat is, mindeddig sokkal nagyobb figyelmet fordítottak a technikai újításokra, mint a társadalmiakra.

Általánosságban megfogalmazható, hogy a társadalomtudományok egyik alapvető feladata a helyes diagnózis az innovációk háttérével kapcsolatban valamint a társadalmi újítások jellegének, bevezethetősége feltételeinek, szerepének értékelése és lehetséges következményeinek megvilágítása a társadalmi-gazdasági gyakorlatban és struktúrákban. A társadalmi prognózisoknak etéren különösen fontos szerepe lehet.

Egyértelműen fontos a társadalomtudományok kritikai szerepe az újítások értékelésében, társadalmi háttérük, az érdek és értékviszonyokkal való kapcsolataik és lehetséges kedvezőtlen következményeik feltárásában. Különösen fontos ez olyan területeken,

³ . <http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/conditions-for-enlargement>.

ahol az innovációk szűk érdekcsoportokhoz kötődnek s kimenetelük következményei károsak is lehetnek. Példaként idézem Joe Stiglitz Nobel-díjas közgazdászt aki sokoldalúan elemezte a XX század utolsó harmadának pénzügyi innovációit s következtetéseit tömören így foglalta össze: „A célszerű innovációk egyértelműen segítenék a pénzügyi szektort alapvető feladatainak teljesítésében. Ha a pénzügyi szektor ezeket a funkciókat jobban és olcsóbban látná el, valószínűleg hozzájárulna a gazdaság fejlődéséhez jólétének növekedéséhez. A legtöbb újítás amelyet kialakítottak, nem ilyen”⁴

Sajátos területet képviselnek a társadalomtudományok feladatai között az innovációk bevezetéséhez, alkalmazásához szükséges társadalompolitikai környezet kiválasztásával vagy kialakításával kapcsolatos kutatások./pl. a gazdasági, ökológia vagy társadalom-jóléti racionalitás/.Ugyancsak igen fontos feladat általában a technikai újítóképesség társadalmi feltételeinek elemzése és a konkrét technikai újítások társadalmi összefüggéseinek kutatása is.

Lényeges a társadalomtudományok hozzájárulása az átfogóbb és nagyobb távlatú esetleg globális jellegű változások elemzéséhez és az alkalmazkodáshoz szükséges újítások megfogalmazásához: pl. az ökológiai rendszer, vagy a globális intézményrendszer terén. Ezek közé sorolható pl.a fenntartható fejlődés fogalmának és feltételrendszerének kialakítása. A globális jellegű innovációk esetében különösen fontos,hogy reális és racionális alternatívákat dolgozzanak ki, amelyek választ jelentenek a nagy transzformációk kihívásaira is. Egyes igen fontos társadalmi innovációk nemzetközi hálózatokban folytatott közös kutatások eredményei. Globális elterjedésük nagymértékben függ a nemzetközi politikai és intézményi környezettől.

⁴ The Economist,Online. Feb.23.2010

A társadalomtudományok konkrét, új feladatai között a XXI század jelenlegi szakaszában, az egyik különösen lényeges és bonyolult kihívás a hozzájárulás tudásalapú társadalom kibontakoztatásához. Ez az átalakulás minőségileg új kérdések egész sorát állítja a társadalmak és a társadalomtudományok elé. Közöttük természetesen lényeges a fogalom, valamint a az elméleti munka arról, hogy mit jelent és milyen változásokat eredményezhet a tudásalapú fejlődés, melyek a szükséges társadalmi innovációk, stb. A társadalomtudományok feladata annak megvilágítása is, hogy hol tartanak az egyes államok, milyen feladatokat hárít a folyamat a nemzetközi rendszerre az államokra, sőt az egyénekre is. Számolni kell pl. azzal, hogy az egyének életében is megkezdődött egy új interaktív „infoszféra” kialakulása amelyik jelentős mértékben kiterjesztette információ szerző, tároló és kommunikációs lehetőségeiket. Radikálisan megnövelte az oktatási rendszerrel kapcsolatos követelményeket. Átértékelődik a funkcionális írástudás követelményrendszere és az időtényező is. Az új feltételekhez való alkalmazkodás nemcsak állandó tanulást és műveleti változásokat követel az egyénektől hanem új magatartási normákat is. Sajátos új feladatok fogalmazódnak meg az internet kultúra terjedésével kapcsolatban, amelyik a tudásalapú társadalom kibontakozásának egyik fontos eszköze. Hazánkban sem ismerte fel a hivatalos tudománypolitika a társadalomtudományok különösen fontos és sokoldalú szerepét ebben a feltételrendszerben az internet kultúra kibontakozásának korában..Az internet kultúra terjedésének előmozdítása ugyanis nemcsak a hozzáférést és a szakismeret követel. Természetesen tisztában kell lenni pl. azzal a veszéllyel, hogy miközben a lakosság egy része bekapcsolódik a gyors és globális mobilitást lehetővé tévő globális cyber-társadalomba, egy másik része pedig, amelyik nem rendelkezik a szükséges interaktív lehetőségekkel és képességekkel gyorsan marginalizálódhat. Más jellegű

és igen fontos feladat, annak megakadályozása, hogy az internet kultúra félművelt, felületes, társadalmi és történelmi tapasztalatokkal nem rendelkező, könnyen manipulálható egyének tömegét eredményezze. A társadalomtudományoknak és az oktatási rendszernek valamint a társadalmi innovációknak ebben különösen fontos szerepe lehet. Lényeges társadalmi újításokat követelnek olyan folyamatok is, mint pl. a “tele-munkahely”, a telemarketing és az elektronikus kereskedelem terjedése.

A gazdasági folyamatokkal összefüggésben lényeges feladata a társadalomtudományoknak a olyan innovációk kimunkálása is, amelyek reális és realizálható eszközöket jelenthetnek új, a globális változásokat figyelembe vevő magatartási, erkölcsi normák kialakítására és érvényesítésére. A nemzetek és az egyének életében is fontos kérdés az, hogy mit jelent és hogyan érvényesülhet a “felvilágosult önérdek” vagy nemzeti érdek. A globális rendszer működőképessége érdekében választ kell adni arra a kérdésre is, hogy milyen feltételek mellett valósítható meg olyan általános, emberi erkölcsi normákra és értékekre épülő piaci rendszer, mint a humanizmus, a szolidaritás, a gyengék és elesettek támogatása, a közérdek tisztelete, a másság elismerése és tűrése, az erőszak elvetése?

A TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK FELKÉSZÜLTSGE, „KÉPESSÉGEI”

Mennyire képesek a társadalomtudományok globális méretekben új feladataik teljesítésére és a társadalmak olyan új elvárásainak kielégítésére, amelyek nem utópiákat „rendelnek” hanem reális, jövő orientált megoldásokat különösen olyan területeken mint az élet minőségének javítása, a fejlődés fenntarthatósága, az egyének a

nemzetek és az emberiség biztonságának erősítése, az emberek és az intézmények jobb felkészítése a nagy változásokra.

Az UNESCO, az ENSZ Egyetem és más nemzetközi szervezetek elemzése a társadalomtudományok helyzetéről és feladatairól azt hangsúlyozzák, hogy az elmúlt néhány évtizedben szilárd szabályokon alapuló empirikus kutatásokra épült fejlődés bontakozott ki a társadalomtudományok számos fontos ágában, ami sokoldalúan hatott az elméletekre is. Az új követelmények között kiemelkedő helyet kaptak a valóság által is bizonyítottan helye elméletek, koncepciók is.

A specializálódás és a szintetizálás egyidejű terjedése is jelezte annak felismerését, hogy a társadalmi folyamatok bonyolultabbá válása és kölcsönhatásaik erősödése radikálisan új megközelítéseket követelnek. A fejlődés szükségleteinek és a tudományos felismerések alakulásának megfelelően a társadalomtudományok jelentős mértékben differenciálódtak, új területekkel bővültek. A globalizáció folyamatai etéren különösen jelentős következményekkel jártak. Ugyancsak jelentős és sajátos változást képvisel a lélektan különböző ágainak kialakulása nyomán a pszichológia társadalmi jelentőségének bővülése és hozzájárulása az emberek társadalmi viselkedése, magatartása tudományos elemzéséhez. A lélektani megközelítések bevonultak az antropológiába, a közgazdaságtudományba, a szociológiába és a politika tudományba is.

Mélyreható változásokhoz vezetett a társadalomtudományok viszonylagos helyzetében a föld biológia létfenntartó képességét veszélyeztető emberi tevékenységek az ember és az élet más formái, illetve az életet fenntartó tényezők között szoros kölcsönhatások

felismerése. Ez a felismerés döntő változásokat eredményezett a társadalomtudományok és a természettudományok viszonyában is.

A társadalomtudományok minden területén megnőtt a mérhetőség, a kvantifikálás fontossága, ami jelentős fejlődéshez vezetett a kutatás módszereiben, a társadalomtudományok viszonyában a tényekhez, az adatokhoz. Ennek nyomán is új diszciplínák bontakoztak ki. Minőségi változásokat eredményezett az információs forradalom is. Hatalmas világméretű hálózatok jöttek létre megköveteli a közötti kölcsönhatások érvényesülése . Döntő mértékben javult az adatok biztosításának, tárolásának és kezelésének technikája és minőségi változások történtek az összehasonlíthatóság tudományosságában is

Számottevően bővült a társadalomtudományi kutatások bázisa. Soha nem volt ennyi. a társadalmi-gazdasági folyamatok elemzőinek, kritikusainak vagy apologétáinak deklaráható személy a világon. Az UNESCO 2010-es jelentése a 200 000 fölé becsülte azok számát, akik összességében valamilyen formában és szinten a társadalomtudományok művelői közé sorolhatók. Soha nem volt ilyen mértékű a társadalomtudományok művelőinek befolyása az egyénekre, a társadalmakra és a társadalom intézményeire, mint...Részvételük messze túlmegy a tudomány hagyományos intézményein, az egyetemeken vagy a kutatóintézeteken. Sok társadalomtudós vesz részt vezető szinten társadalmi mozgalmakban, politikai pártokban, a kormányzatban, az államapparátusban, a vállalatok irányításában: soha nem volt a társadalomtudományoknak ilyen jelentős befolyása a közvéleményre, a média révén. Mindebből következik az is hogy felkészültségük, a különböző filozófiai, szociológiai, közgazdaságtudományi iskolák viszonya a társadalmak realitásaihoz, elemzéseik diagnózisaik, modelljeik és ajánlásaik, a társadalmi konstrukciókban játszott szerepük helyessége

éppúgy mint tévedéseik, hatása a múltbelinél sokkal jelentősebb. Rendkívül hasznosak lehetnek ezek a társadalmak számára, de súlyos károkat is okozhatnak. A társadalomtudományok művelőit képző intézmények felelősége is jóval nagyobb a társadalmak életében, mint a természet tudósoké.

Nem szabad természetesen figyelmen kívül hagyni azt, hogy a társadalomtudományok a XXI században is különböző iskolákat, irányzatokat képviselnek. Analitikus és normatív megközelítésük alapján különböznek aszerint is, hogy a társadalmak vagy a gazdaság makro, mezo- vagy mikro-folyamataival foglalkoznak. Az interdiszciplináris, rendszerelméletre épült irányzatok, az institucionalisták, a konstruktivisták, dekonstruktivisták, a posztmodernek, az egyházak társadalmi tanításaira építő irányzatok neomarxisták feladataik meghatározásában,/diagnózis vagy alkalmazás/módszereikben és természetesen következtetéseikben is eltérhetnek egymástól. Az alkalmazás szemszögéből figyelemreméltó az. eklektikusok térnyerése általában és különösen az alkalmazott társadalomtudományok terén. Ezek igyekeznek a különböző elméleti megközelítéseket integrálni, fontos és racionálisnak tartott megközelítéseire építeni

Aligha vitatható, hogy a tudásalapú társadalom kibontakoztatásával, a fejlődés kívánatos útjaival, a különböző válságok humanista megoldásának módozataival, az általános emberi erkölcsi normákból és az emberiség fennmaradásának és fejlődésének érdekeiből kiinduló megoldásokkal kapcsolatos kutatások növekvő jelentőségűek lesznek a társadalomtudományok feladatai között hazánkban is. A társadalomtudományok szerepe és a társadalmi innovációk jelentősége elkerülhetetlenül növekedni fog. Különösen jelentős szerepe lesz a

jövőben a pedagógiának minden szinten. Növekvő jelentőségűvé vált a multidiszciplináris és transzdiszciplináris megközelítés is, hiszen komplex gazdasági, társadalmi, politikai folyamatokra és jelenségekre aligha lehetséges elszigetelt közgazdasági, szociológiai, politológiai vagy jogi magyarázat. Minden korábbinál fontosabb követelményként fogalmazódik meg az egyes tudomány területek szorosabb, szervezettebb összekapcsolása, egymásra épülése, vagyis a rendszerszemlélet erősítése.

E néhány gondolat is arra utal, hogy a magyar tudománypolitikában, a jövőben lényegesen nagyobb figyelmet kell fordítani a társadalomtudományok fejlesztésére, lehetőségeik, kutatási bázisuk bővítésére. Ezért is sajnálatos, hogy a részben már bevezetett és a következő időszakra tervezett további változtatások a kutatásokban, az oktatási rendszerben és különösen a felsőoktatásban, súlyos és csak hosszú idő alatt kiheverhető csapást mérhetnek a társadalomtudományokra is. Sikeres magyar fejlődés a XXI század világában lehetetlen jelentős társadalmi innovációk nélkül, amelyek hazai kimunkálásában illetve a külföldön született és hasznosnak bizonyult társadalmi innovációk kritikus alkalmazásában a társadalomtudományok döntő tényezők.

TAKING EUROPEAN KNOWLEDGE SOCIETY SERIOUSLY /Report of the Expert Group on Science and Governance to the Science, Economy and Society Directorate. Directorate-General for Research, European Commission,2007

Hochgerner Josef:Applying Social Science and Research to Improve Socioetal Developmpment.Centre for Social Innovation in Vienna.

Hochgerner Joseph:The Analysis of Social Innovations as Social Practice,Bridges Vol.30 10.24.2011,

Noya, Antonella (ed.) (2009) The Changing Boundaries of Social

Enterprises, Paris: OECD

A.Noya and E Clarence • (eds.) (2009) Community Capacity Building: Creating a Better Future Together, Paris: OECD

Hans-Dieter Evers: Knowledge Society and the Knowledge Gap.Center for Development Research (ZEF)University of Bonn, Germany,2009

UNESCO: Towards Knowledge Societies. World Report, 2005